

CORTINARIUS CASIMIRI, TO BE OR NOT TO BE

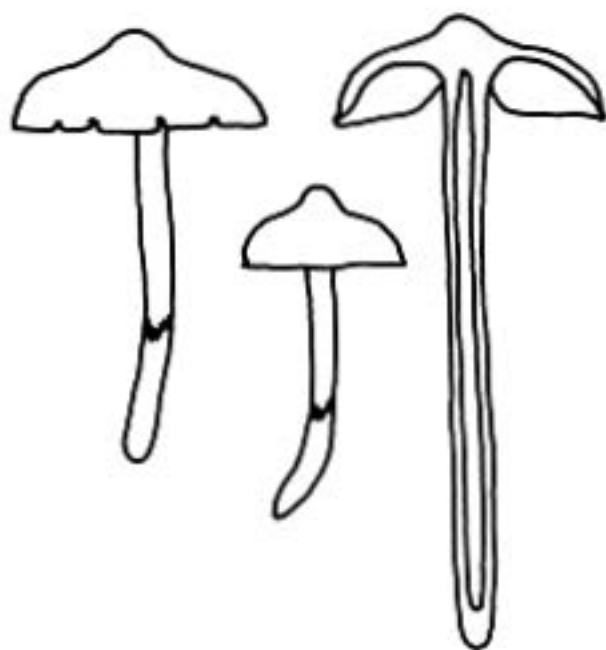
E. Kits van Waveren

Koninginneweg 136
Amsterdam

Wie *Cortinarii* gaat determineren late alle hoop varen, met name als de te determineren soort tot het subgenus *Telamonia* behoort (de naam *Hydrocybe* komt bij Moser (4) niet meer voor). Van de *Telamoniae* is dan bovenal het groepje *paleaceus-flexipes* (groep O bij Moser: "kleine Telamonien mit weiss gegürteltem Stiel und dunkelbraunen Hutfarben") "onmogelijk moeilijk" zoals Dr. Huysman ons schreef naar aanleiding van onze korrespondentie over *C. casimiri* die tot deze groep behoort.

Op 17 oktober 1974 vonden wij plus minus 10 kleine *Cortinarii* onder de beuken langs de Bornescheweg bij Delden (kollektie A) en op 5 oktober 1974 9 exemplaren in het mos van de modderige bosgrond langs het hoofdpad door het gemengd bos van het "Roderveld" bij Oldenzaal (kollektie B). Bij beide kollekties vielen de grote sporen op. Bij A: (10,8-)11,3-13,5(-14,4) x 6,3-7,2 μ m (12,2 x 6,9 μ m; 30 sporen gemeten) resp. 11,7-13,5 (-14,4) x 6,3-7,2 μ m (12,6 x 6,8 μ m; 20 sporen gemeten). Bij B 10,8-12,6(-13,5) x 6,3-7,2 μ m (11,8 x 6,7 μ m; 30 sporen gemeten) resp. (9,9-) 10,8-13,5 x (6,3-) 6,8-7,2 μ m (12 x 7,1 μ m; 20 sporen gemeten). De sporen van A waren duidelijk iets anders dan van B, donkerder, ietsje langer, ruwer wrattig. De determinatie met Moser (4) kwam in beide gevallen echter op *C. casimiri* uit, maar het vlotst bij kollektie A, zodat wij deze kollektie tenslotte maar voor *C. casimiri* hebben gehouden. Daarbij werden wij gesteund door de voor ons zeer leerzame korrespondentie, welke wij met Dr. Huysman over beide vondsten voerden. Huysman beschreef namelijk in 1955 (1) deze soort, die hij in 1952 bij Doetinchem en die van Vuure in 1952 bij Varsseveld vond. Ook Favre (3) gaf een beschrijving en zelfs een gekleurde plaat (Pl. VI, fig. 6).

Wij geven eerst de voornaamste kenmerken van de kollektie A (zie figuur): Hoeden 15-27 mm breed, fraaie umbo en omgeving daarvan donker roodbruin (Munsell 5 YR 3/2), naar rand toe kleur meer donker roodgrijs (5 YR 4/2) of rossig-bruin (5 YR 4/3), in randgebied oranjeachtig-ferrugineus bruin (5 YR 4/6, 5/6), hygrofaan opdrogend tot licht bruin, randstreping bij twee exemplaren (strepen zelf YR 4/3, kleur tussen de strepen in YR 5/6). Veel radiaal gerichte witte velumvezeltjes in een 2-3 mm brede zone op het hoedoppervlak langs de rand zelfs een dicht vlechtwerk. Stelen 27-55 x 2,5-4 mm, hol, basis verdikt noch toegespitst, vrij licht

*Cortinarius casimiri*

bruin (en niet paars!) aan de top, iets donkerder naar omlaag maar nergens opvallend donker na wegwrijven van de fijne witte vezelige bovenlaag. Bij meerdere exemplaren een zeer duidelijke 2-5 mm brede annuliforme witte zone op de steel. Lamellen oranje tot roestbruin (7,5 YR 5/6 - 5 YR 5/6), snede van dezelfde kleur, breed (tot 5 mm), sterk ingebocht bij steel aangehecht. Hoedvlees vrij dik, donker roodbruin (5 YR 3/2), steelvlees vrij licht bruin. Phenolanilinereactie negatief, KOH 30%: purperzwart. Sporen: zie boven. Steriele randcellen afwezig.

De *Telamonia*-sleutel van Moser leidt dan rechtstreeks tot ad 14 en van daaruit kan men of de sleutel P kiezen - maar hiervan heeft alleen *C. rufostriatus* van Favre (2) grote sporen en de beschrijving en vooral de plaats lijkt helemaal niet op onze soort - of de sleutel O (de soorten van de sleutels Q, R en S hebben of geen velum of een gekleurd velum, terwijl de sporen bij bijna alle soorten kleiner zijn dan bij onze soort en de beschrijving resp. afbeelding van een enkele door Favre aangegeven soort met iets grotere sporen niet klopt met onze soort). In de sleutel O komt *C. casimiri* als enige soort met grote sporen voor!

Bij elke determinatie en zeker in het genus *Cortinarius* zijn er altijd wel elementen, die tegen het bereikte resultaat pleiten. Zo ook hier: le. De steeltop was bij onze exemplaren niet "blass lila" (Moser) of voorzien van een "lilac lustre from the transparency of the lila-brown cortex" (Huysman), de steel niet "lilacin pâle" (Favre). Huysman stelde ons echter gerust door te schrijven "dat hij zich geen zorgen zou maken over het dubieuze lila in de steeltop, daar zwak lila of blauwachtig vakuolair pigment bij *Cortinari* (vooral in de steeltop) vaak al in een uiterst vroeg stadium door de afzetting van inkrusterend pigment onzichtbaar

wordt gemaakt." 2e. Favre beeldt wel erg konische hoeden af (hij noemt ze "conique hyperbolique") en Moser noemt de hoed "sehr stark gewölbt-kegelig" (overgeschreven van Favre ?). Huysman spreekt in zijn beschrijving echter van een "rather broad obtuse, but well individualised umbo" en meent, dat de umbo van onze exemplaren daar geheel aan beantwoordt. Hij schrijft ons, dat het "super-umbootje bij Favre's exemplaren wel een toevalligheid zal zijn" (Favre spreekt en beeldt af een "mamelon petit" en Moser heeft dit kennelijk overgenomen: "meist mit kleiner Papille").

3e. De hoedkleur is op Favre's plaat rossig-bruin (5 YR 5/3) en in zijn tekst heet dat zelfs "grisâtre lilacin", maar - zo schrijft hij - dat komt door de fijne velumovertrekking, die het "brun assez foncé" van het vlees overdekt. Gelukkig beschrijft Huysman de kleur als "bay to umber brown" en volgens onze Webster dictionnaire betekent bay "reddish brown of the colour of a chestnut".

4e. Evenmin als Huysman troffen wij een witte lamelsnede aan, het enige kenmerk, dat volgens Huysman ontbrak toen hij zijn materiaal vergeleek met de oorspronkelijke beschrijving van Velenovsky (6). Een witte lamelsnede betekent wel altijd, dat de snede steriel is door aanwezigheid van randcellen. Deze waren er noch bij het materiaal van Huysman noch bij onze exemplaren en ook Favre vermeldt deze niet.

Na het bovenstaande willen wij de lezer de determinatiemoeilijkheden bij onze kollektie B (Roderveld) besparen. Na moeizame uitsluiting van allerlei in aanmerking komende soorten uit de *Telamonia*-sleutels L (*pulchelli*), O, P, Q, R en S van Moser kwamen wij - voornamelijk geleid door de grote sporen - ook hier tot *C. casimiri*. Edoch: er was geen of slechts een zeer vage umbo, de habitus en ook de lamelaanhechting was geheel anders dan bij de kollektie A, er was geen annuliforme zone. Wel toonden enkele exemplaren in het onderste 2/3 deel van de steel enkele kleine wittige velumvezels en -vlokjes, hetgeen klopte met de aanwezigheid van veel fijne witte velumvezeltjes over een breedte van 1-2 mm langs de hoedrand op hoedoppervlak. Van de steeltop noteerden wij, dat hij "zeer dubieus lila" was en vooral het droge materiaal toonde een fraaie witte lamelsnede (zoals door Velenovsky voor *C. casimiri* vermeld), die dan ook steriel bleek te zijn door een dichte bezetting met sphéropendunculé en clavate cellen (20-45 x 10-12,5 µm). Dat waren dus twee elementen, die weer wél voor *C. casimiri* pleitten. Om ons artikel niet te lang te maken, geven wij geen volledige beschrijving van deze soort en ook geen habitustekeningen omdat na lang knopen tellen onze keuze tenslotte toch op kollektie A viel als gerechtigd om de naam *C. casimiri* te dragen. Welke naam aan onze kollektie B zou moeten worden gegeven blijft voor ons een raadsel. Maar de lezer prefereert misschien juist kollektie B *C. casimiri* te noemen, in welk geval wij hem gaarne de

volledige gegevens sturen en kollektie A weer een raadsel blijft.

Het blijft voor ons gevoel allemaal een gis, *Cortinarius casimiri* "to be or not to be". Maar Dr. Huysman was zo vriendelijk ons zijn materiaal te sturen van wat hij destijds als *C. casimiri* had gedetermineerd en dat leek makroskopisch precies op onze kollektie A, terwijl de sporen ook goed klopten.

Literatuur:

1. Huysman, H.S.C. (1955). Observations on Agarics. - Fungus 25: 18-43.
2. Favre, J. (1955). Les champignons supérieurs de la zone alpine du Parc national Suisse. - Ergebnisse der wissenschaftlichen Untersuchung des Schweizerischen Nationalparks. 5 (neue Folge 33): 1-212.
3. Favre, J. (1960). Catalogue descriptif des champignons supérieurs de la zone subalpine du Parc national Suisse. - Ergebnisse der wissenschaftlichen Untersuchung des Schweizerischen Nationalparks. 6 (neue Folge, 42) 323-610.
4. Moser, M. (1967). Die Röhrlinge und Blätterpilze (Agaricales). - H. Gams, Kl. Kryptogamenflora, IIb/2,3e Auflage, Stuttgart.
5. Munsell Color Company. (1971). Munsell Color Charts. Baltimore.
6. Velenovsky, J. (1921). České Houby. III. p. 464. Praag.

DRIE GANODERMA SOORTEN UIT NEDERLAND

P.B. Jansen

Paul Windhausenweg 26
Breda

Bij een bezoek aan het Landgoed "Linschoten" op 1 mei van dit jaar wees de Heer van der Voo ons een paar prachtige Tonderzwammen op een eerbiedwaardige oude beuk. Hij dacht, dat het de gewone Platte Tonderzwam was, *Ganoderma applanatum*. Maar de habitus deed me meteen denken aan de reusachtige vruchtlichamen van *Ganoderma europaeum* (= *G. adspersum*), die dr. Jahn ons een aantal jaren geleden vol trots toonde in het Teutoburgerwoud, ook aan oude beuken.

Ik nam een klein overjarig stukje mee naar huis en kon met behulp van het mikroskoop vaststellen, dat het inderdaad niet